

John G. Neihardt

MAREA VIZIUNE

Povestea lui Black Elk,
un om sfânt al poporului Sioux Oglala

Traducere din limba engleză și postfață:

STELA GHEȚIE

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Prefață - Cartea care n-a voit să moară	7
I. OFRANDA PIPEI	17
II. COPILĂRIA	22
III. MAREA VIZIUNE	34
IV. VÂNĂTOAREA DE BIZONI	57
V. LA GARNIZOANĂ	68
VI. CAL ÎNALT FACE CURTE	74
VII. WASICHII ÎN MUNȚII NEGRI	82
VIII. LUPTA CU TREI STELE	95
IX. ÎNFRÂNGEREA LUI CUSTER	107
X. PE DRUMUL CEL NEGRU	128
XI. UCIDEREA LUI CAL ZĂNATEC	136
XII. ȚARA BUNICII	141
XIII. FRICA	149
XIV. DANSUL CAILOR	154
XV. VIZIUNEA CÂINELUI	167
XVI. RITUALUL HEYOKA	177
XVII. PRIMA TĂMĂDUIRE	183
XVIII. PUTERILE BIZONULUI ȘI ALE CERBULUI	192

XIX. PESTE APA CEA MARE	200
XX. CĂLĂTORIA ÎN DUH	209
XXI. MESIA	214
XXII. VIZIUNI DIN LUMEA DE DINCOLO	222
XXIII. VINE URGIA	230
XXIV. MĂCELUL DE LA WOUNDED KNEE	236
XXV. VISUL SE DESTRAMĂ	243
POST SCRIPTUM	250
Despre această carte și autorul ei	254
Postfață	258

Prefață

CARTEA CARE N-A VOIT SĂ MOARĂ

L-am întâlnit prima dată pe Black Elk (Cerb Negru) în august 1930. Lucram pe atunci la *Cântul Mesiei*, astăzi al cincilea și ultimul poem narativ din *Ciclul Vestului*. În acest cânt este vorba despre ceea ce albi au numit „șticneala Mesiei” – marele vis mesianic care i-a însuflețit pe indienii deznădăjduiți la mijlocul anilor '80 ai secolului trecut, și care s-a încheiat cu masacrul de la Wounded Knee, în Dakota de Sud, pe 29 decembrie 1890.

Însoțit de fiul meu Sigurd, plecasem în rezervația Pine Ridge cu scopul de a găsi vreun bătrân tămăduitor (medicine man) care să fi fost activ în mișcarea mesianică și care să poată fi ispitit să-mi vorbească despre înțelesul spiritual mai adânc al mișcării. Cunoșteam mulți Sioux Oglala de mai mulți ani și aveam prieteni buni printre bătrânii „cu plete”. Nu informația brută îmi lipsea pentru a-mi duce la bun sfârșit poemul. Cunoșteam faptele, atât din documente cât și de la bătrânii care trăiseră acele vremuri, împărțășind nădejdea însuflețitoare și tragica deziluzie. Ce-mi lipsea pentru împlinirea scopului meu era ceva resimțit printr-o legătură apropiată, mai degrabă decât

numai ceva primit printr-o relatare. (Aceia dintre cititori care-mi cunosc poemul *Cântul Mesiei* vor ști despre ce este vorba).

Prin agentul-șef de teren de la agenția Pine Ridge am aflat despre un bătrân sioux pe nume Cerb Negru, care trăia undeva între dealurile golașe la vreo treizeci de kilometri est de agenție, lângă oficiul poștal Manderson. Cerb Negru era un fel de predicator, mi se spusese – adică, un wichasha wakon, un om sfânt, mare preot – care jucase un rol de oarecare însemnătate în povestea cu Mesia. De asemenea, era văr de-al doilea cu Cal Zănatec, eroul principal al poemului meu intitulat *Cântul războaielor cu troienii*, și îl cunoscuse bine pe acest mare conducător.

Așa că fiul meu și cu mine pornirăm cu mașina spre Manderson să ne încercăm norocul cu moșul acela. Șoim-în-Zbor, un interpret pe care-l cunoșteam puțin, era din partea locului și se arătase dornic să meargă împreună cu noi în vizită la Cerb Negru, la locuința acestuia aflată la vreo șase-șapte km vest de Manderson. Un drum înfundat ne-a purtat printre dealurile gălbui, fără copaci, până la căsuța lui Cerb Negru – o colibă de bârne, cu o singură încăpere, din al cărei acoperiș de pământ creșteau buruieni.

Când am ajuns, Cerb Negru stătea în picioare afară, în fața unui adăpost durat din crengi de pin. Era la amiază. Când am plecat, după asfințitul soarelui, Șoim-în-Zbor zise: „Ce curios, bătrânul părea să știe că veniți!” Fiul meu spuse că și el avusese aceeași impresie și după ce îl cunoscusem de mai mulți ani pe Cerb Negru, eram gata și eu să cred că știuse într-adevăr, căci avea cu siguranță puteri peste cele ale oamenilor obișnuiți.

Dând mâna cu Cerb Negru, i-am spus că îi cunoșteam destul de bine pe cei din poporul Omaha și pe mulți dintre Si-

oux, că venisem să-l cunosc și să stăm puțin de vorbă despre vremurile de demult. „Ah-h-h!” spuse el, arătând că dorința mea îi era pe plac.

Câtva timp, Cerb Negru, cu privirea lui aproape oarbă înfaptă în pământ, păru să fi uitat de noi. Tocmai eram pe cale să rup tăcerea și să încep să zic ceva, când bătrânul își ridică privirile către Șoim-în-Zbor, interpretul, și-i spuse (vorbind în sioux, căci nu știa engleza): „Stând aici, simt în omul acesta de lângă mine o dorință puternică să cunoască lucrurile din Lumea Cealaltă. A fost trimis să afle ce știu eu, iar eu am să-l învăț.”

În cele din urmă bătrânul începu să vorbească despre o viziune pe care o avusese în tinerețe. Era însăși viziunea de taină în care-i stătea întreaga putere, așa cum aveam să aflăm mai târziu, iar aluziile lui fragmentare la ea, scăpate ici-colo, nu aveau altă menire decât să-mi stârnească curiozitatea, căci nu putea vorbi fără opreliști despre un lucru atât de sfânt în fața tuturor. Era ca și cum pe jumătate vedeam, pe jumătate presimțeam o priveliște stranie și vrăjită, la lumina întretăiată a unor fulgere de-o clipă.

Adesea rupeam tăcerile prelungite ale bătrânului aducând vorba de vremurile vechi, dinainte să înceapă zilele rele și omul alb să stăpânească ținutul. Aminteam de marile bătălii, momente înalte în istoria neamului Sioux și el îmi răspundea politicos; dar era din ce în ce mai limpede că ceea ce-l preocupa cu adevărat erau „lucrurile din Lumea Cealaltă.”

Soarele stătea să apună când Cerb Negru zise: „Ai multe de aflat. Ce știu eu mi-a fost dat mie pentru oameni și e adevărat și e frumos. Curând eu voi fi sub iarbă și darul va fi pierdut. Ai fost trimis să-l păstrezi și trebuie să te întorci ca să te pot învăța.” Iar eu am răspuns: „Mă voi întoarce, Cerb Negru. Când

vrei să vin?” El răspunse: „Primăvara, când iarba i-atâta”, arătând lățimea unei palme.

În iarna aceea am corespondat cu Cerb Negru prin fiul său, Ben, care fusese un an sau doi la Universitatea Carlisle, și astfel au fost făcute pregătiri pentru o vizită mai lungă în primăvara următoare.

La începutul lui mai 1931, însoțit de fiica mea cea mai mare, Enid, care mi-era secretară de câțiva ani, și de a doua mea fică, Hilda, m-am întors la locuința lui Cerb Negru pentru ca el să-mi poată relata povestea vieții lui spre îndeplinirea unei datorii pe care el simțea că o are. Țelul lui de căpătâi era de „a păstra pentru oameni Marea Viziune” ce-i fusese dată.

Funcția mea a fost aceea de a tălmăci povestea bătrânului, nu numai în sensul faptelor – căci nu faptele aveau cea mai mare însemnătate – ci mai degrabă de a reface în engleză ambianța spirituală și maniera predaniei lui. Adesea însărcinarea aceasta s-a dovedit o adevărată caznă și o încercare dificilă, cerând mult efort și răbdare, precum și cercetarea atentă a interpretului. Întotdeauna am simțit că este o îndatorire sfântă să fiu credincios înțelesului și modului de a se exprima al bătrânului. Sunt convins că în unele clipe aveam și alte mijloace de comunicare decât cele obișnuite.

În cei patruzeci de ani care au trecut de atunci, scopul meu a fost să aduc mesajul lui Cerb Negru lumii albe, așa cum a dorit el s-o fac. Această carte a avut, și încă mai are, o soartă vrednică de uimire. Tipărită întâia oară în 1932, a fost primită cu entuziasm de criticii literari care au văzut în ea o carte neobișnuită și frumoasă, deși nu știau mai nimic despre indieni.

Publicul larg, neavând practic habar de indieni, i-a făcut o primire foarte modestă. În mai puțin de doi ani, editura vându cartea la solduri cu patruzeci și cinci de cenți copia și cartea fu uitată.

Trecu o generație, însă cartea a refuzat să moară.

Cine știe cum, un exemplar al cărții își făcu drum până la Zürich, în Elveția, și fu apreciat de un grup de cărturari germani, printre care Carl Jung, faimosul psiholog și filozof, aflat în ultimii ani de viață.

Știrea despre carte a făcut cale întoarsă în America, unde își găsi câțiva prieteni care o apreciară. Puținele copii rămase în circulație ajunseră exemplare bibliofile, vândute la prețuri mari în prăvăliile de cărți rare.

În 1961, *Black Elk Speaks* (Marea Viziune) a fost reimprimată într-o ediție de largă circulație și primită cu entuziasm mai ales de către tineri.

A devenit, în cuvintele cotidianului *Christian Herald*, „clasicul de astăzi al tinereții”. În 1971, ca urmare a interviului televizat al lui Dick Cavett cu autorul (John Neihardt), cartea a explodat într-o popularitate surprinzătoare.

Black Elk Speaks a fost tradusă până acum în opt limbi, faima ei răspândindu-se peste tot în Europa și în Statele Unite ale Americii.

Dorința bătrânului profet ca mesajul lui să fie adus lumii iată că se împlinește sub ochii noștri.

Cei care cunosc această carte își vor aduce aminte rugăciunea bătrânului înțelept, rostită pe vârful muntelui Harney, când a plâns în ploaia ce stropea ușor, strigând cu deznădejde

către Străbunii Universului: „Un biet moșneag, vrednic de milă, mă vezi aici, și m-am împotmolit și n-am făcut nimic.”

Poate, cu mesajul lui răspândindu-se în lume, va fi izbutind să facă ceva.

John G. Neihardt

Columbia, Missouri, noiembrie 1971

MAREA VIZIUNE

Povestea lui Black Elk,
un om sfânt al poporului Sioux Oglala

Capitolul I

OFRANDA PIPEI

Cerb Negru vorbește:

Prietene, îți voi spune povestea vieții mele, așa cum dorești, și dacă ar fi numai povestea vieții mele, cred că n-aș spune-o; ce-i un singur om, să i se pară că sunt cine știe ce iernile sale, chiar și atunci când îl înconvoaie precum o zăpadă grea? Atât de mulți oameni au trăit și vor trăi aceeași poveste, ca să fie iarbă pe dealuri. Este povestea întregii vieți care e sfântă și vrednică de povestit, și a noastră, cei-cu-două-picioare, fiind părtași la ea laolaltă cu ființele-cu-patru-picioare și cu aripile văzduhului și cu toate cele verzi; căci aceștia sunt copiii unei singure mame și tatăl lor e Spiritul Unul.

Aceasta, atunci, nu e povestea unui mare vânător sau a unui mare războinic, nici a unui călător peste mări și țări, cu toate că am adus la vremea mea destul vânat, am luptat pentru poporul meu și flăcău și bărbat fiind, și am fost dus departe unde am văzut pământuri străine și oameni străini. La fel au făcut mulți alții, și mai bine decât mine. Aceste lucruri le voi aminti pe parcurs și adeseori ar putea să pară că ele sunt însăși povestea, ca pe-atunci când le trăiam cu bucurie și durere. Dar acum, văzând totul ca de pe vârful unui deal singuratic, știu că a fost

povestea unei mărețe viziuni date unui om prea slab pentru a o folosi; a unui copac sfânt ce ar fi trebuit să înflorească în inima unui popor, cu flori și cu păsări cântătoare, și acum e uscat; și a năzuinței unui popor care a murit în zăpada însângerată.

Dar dacă viziunea a fost adevărată și măreață, așa cum știu eu, ea este adevărată și măreață încă; căci asemenea lucruri țin de spirit, iar oamenii, în bezna ochilor de carne, se rătăcesc.

Așadar știu că ceea ce voi face eu este un lucru bun; și pentru că nici un lucru bun nu poate fi făcut numai de om, mai întâi voi aduce o ofrandă și voi trimite un glas către Spiritul Universului, ca să mă ajute să spun adevărul¹. Vezi, umplu pipa aceasta sfântă cu coajă de salcie roșie; însă înainte de a o fuma, trebuie să vezi cum e făcută și ce înseamnă. Aceste patru panglici care atârnă aici de coada pipei sunt cele patru sferturi ale universului. Cea neagră este pentru apusul unde trăiesc făpturile tunetului care ne trimit ploaia; cea albă, pentru miazănoaptea de unde vine marele vânt alb purificator; cea roșie, pentru răsăritul de unde vine lumina și unde sălășluiește luceafărul dimineții spre a le da oamenilor înțelepciune; cea galbenă, pentru miazăzi, de unde vin vara și puterea de a crește.

Dar aceste patru spirite sunt până la urmă un singur Spirit, și pana aceasta de vultur este pentru Unul, care e precum un tată, și de asemenea e pentru gândurile oamenilor care trebuie

¹ Cf. „Mă rușinez dinaintea pământului, / mă rușinez dinaintea cerurilor, / mă rușinez dinaintea zorilor, / mă rușinez dinaintea amurgului, / ...mă rușinez dinaintea soarelui, / mă rușinez dinaintea celui care stă înlăuntrul meu, vorbindu-mi. / Unele din aceste lucruri se uită neconținut la mine. / Nu fug niciodată de privirea lor. / Se cuvine, deci, să spun adevărul. / Îmi țin cu-vântul strâns la piept.” (Formulă rostită ritual de către Old Torlino, cântăreț Navajo, înainte de a recita povestea creării lumii, citată de Dan Grigorescu, op.cit.). - n.t.

să se înalțe sus, cum fac vulturii. Nu e cerul un tată și pământul o mamă, și nu sunt toate vietățile cu picioare sau aripi sau rădăcini copiii lor? Iar această bucată de piele, aici pe muștiuc, și care trebuie să fie piele de bizon, este pentru pământul din care am venit și la sânul căruia sugem precum pruncii toată viața noastră, la un loc cu toate jivinele și păsările și cu toți copacii și cu toate ierburile. Și pentru că înseamnă toate astea, și mai mult decât poate înțelege orice om, pipa este sfântă.

Există o poveste despre felul în care pipa a venit mai întâi la noi. Demult, demult de tot, se spune, două iscoade ieșiseră pe câmpie în căutarea bizonului; și când ajunseră pe vârful unui deal înalt și se uitară către miazănoapte, văzură ceva care venea de foarte departe; și când se apropie, amândoi strigară: „E o femeie!”. Și așa era. Atunci una din iscoade, fiind un bărbat nesocotit, avu gânduri rele și le dădu glas, însă celălalt zise: „Acea e o femeie sfântă; lasă deoparte orice gând rău”. Când femeia ajunse și mai aproape, cei doi bărbați văzură că purta o rochie albă din cea mai fină piele de căprioară, că părul îi era foarte lung, că era tânără și nespus de frumoasă. Iar ea cunoscă gândurile lor și rosti cu un glas ca un cântec: „Voi nu mă cunoașteți, dar dacă vreți să înfăptuiți ceea ce gândiți, puteți veni.” Și bărbatul cel prost se duse; de îndată ce stătu înaintea ei, un nor alb se iscă și-i acoperi pe amândoi. Și frumoasa fată ieși din nor, iar când acesta se risipi nesocotitul bărbat era un schelet colcăind de viermi.

Atunci femeia vorbi celui care nu era sfruntat: „Te vei duce acasă și vei spune alor tăi că sunt pe drum către voi, și că un mare tepee (cort) trebuie ridicat pentru mine în centrul națiunii.” Iar omul căruia îi era tare frică duse repede vestea poporului său, care îndată făcu așa cum i se poruncise; și acolo în jurul

marelui tepee o așteptară cu toții pe femeia cea sfântă. După o vreme ea sosi, preafrumoasă și cântând, și pe când intra în tepee astfel cânta:

Cu răsufare văzută mă aflu umblând

O voce trimit pe când umblu

Cu un umblet sfânt mă aflu umblând

Umblu cu urme văzute

Cu un umblet sfânt mă aflu umblând.

Și pe măsură ce cânta, din gură îi ieșea un norișor alb, mirosind plăcut. Apoi dânsa îi dădu ceva căpeteniei, și era o pipă, având crestat pe o parte un vătui de bizon, pentru a însemna pământul care ne poartă și ne hrănește, și atârând de coadă douăsprezece pene de vultur ce înseamnă cerul și cele douăsprezece luni, iar acestea erau legate cu o iarbă ce nu se rupe niciodată. „Luați aminte!” spuse ea. „Cu aceasta veți crește și vă veți înmulți și veți fi un popor bun. Numai binecuvântări vă va aduce ea. Numai mâinile celor buni vor avea grijă de ea, iar cei răi nici măcar n-au să o vadă.” Apoi dânsa cântă din nou și ieși din tepee; și pe când oamenii o priveau îndepărtându-se, dintr-odată fu un bizon alb galopând iute și sforăind, și curând dispăru.

Acestea se povestesc, și dacă s-a întâmplat așa sau nu, eu nu știu; dar dacă te gândești bine, poți vedea că e adevărul.

Acum aprind pipa și după ce o voi fi oferit-o puterilor care sunt o Putere, și voi fi trimis o voce către ele, o vom fuma împreună. Oferind mai întâi muștiucul Celui de Sus – așa – trimit o voce: Hey, hey! hey hey! hey hey! hey hey!

Străbunule, Mare Spirit, tu ai fost întotdeauna și înaintea ta nici unul n-a fost. Nu e un altul căruia să ne rugăm în afară de tine. Tu însuși, tot ce vezi, totul a fost făcut de tine. Popoarele de stele pretutindeni în univers tu le-ai desăvârșit. Cele patru sferturi ale pământului tu le-ai desăvârșit. Ziua, și în ziua aceea, totul ai desăvârșit. Străbunule, Mare Spirit, apleacă-te aproape de pământ să poți auzi vocea pe care o trimit. Voi dinspre asfințit, luați aminte la mine; făpturi ale tunetului, priviți-mă! Voi unde uriașul alb trăiește în putere deplină, priviți-mă! Voi unde soarele strălucește mereu, de unde vine steaua zorilor și ziua, priviți-mă! Voi unde locuiește vara, priviți-mă! Tu în adâncul cerului, vultur al puterii, privește! Și tu, Pământule Maică, singura Mamă, tu care arăți milă copiilor tăi!

Auțiți-mă, patru zări ale lumii – suntem de-un neam! Dați-mi puterea să umblu pe pământul moale, înrudit cu tot ce este! Dați-mi ochi să văd și puterea să înțeleg, ca să pot fi ca voi. Numai cu puterea voastră pot eu să înfrunt vijeliile.

Mare Spirit, Mare Spirit, Străbunul meu, pretutindeni pe pământ chipurile celor ce au viață se aseamănă. Gingașe au ieșit acestea din matcă. Cată înspre fețele acestea de copii fără număr, ținând la rândul lor în brațe copii, ca să poată înfrunta vijeliile și să poată umbla pe drumul cel bun către ziua liniștii.

Aceasta mi-e ruga; auzi-mă! Vocea pe care am trimis-o este slabă, însă cu râvnă am trimis-o. Ascultă-mă!

S-a săvârșit. Hetchetu aloh!

Acum, prietene, să fumăm împreună ca numai ce-i bun să fie îngăduit între noi.